

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

РЕЦЕНЗИЯ

От чл-кор. проф. дсн Атанас Цветанов Атанасов

Научна специалност – социология и статистика

Научна организация – Българска академия на науките

Относно: конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“ по научна област 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Социология“, обнародван в ДВ бр. 69 от 25.08.2017 г.

Кандидат: доцент д-р Мария Георгиева Стоянова

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на Катедра „Икономическа социология“ към ОИФ на УНСС със Заповед № 182/09.02.2017 г. на Ректора на УНСС и решение на Катедрения съвет /Протокол № 236/05.10.2017 г./ и на Факултетния съвет /Протокол №7/10.10.2017 г./. Участвам в състава на научното жури за конкурса съгласно Заповед №224/24.10.2017 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС.

2. Информация за кандидата в конкурса

Единственият кандидат доц. М. Стоянова е родена на 09.03.1953 г. Завършила е бакалавърска степен по специалност „Политическа икономия“, профил „Социология“ в УНСС през 1979 г.

През 1998 г. е приета за докторант в Института по социология в секция „Социология на труда и социалната политика“. Защитава успешно докторска дисертация през 2003 г. на тема „Социологическа концептуализация на търговската несъстоятелност и нейните социални ефекти“

Започва работа през 1979 г. като организатор по научната работа в УНСС и продължава като социолог- организатор в научноизследователския сектор на университета. През 1990 г. е избрана за асистент в катедра „Икономическа социология“, където продължава като старши асистент и през 2003 г. е избрана за главен асистент. От 2003 г. е доцент в същата катедра.

През периода 1999-2011 г. е научен секретар на катедра „Икономическа социология“, а от 2003 г. досега е член на Факултетния съвет на ОИФ. Също така е зам.- декан на НИД на ОИФ /от 2011 г. досега/.

Доц. М. Стоянова участва в работата на редица самоорганизирани структури на студенти и преподаватели в УНСС – съучредител е на клуба по социология в университета, инициатор, съучредител и управител на Алумни клуб, инициатор и ръководител на множество доброволчески инициативи в и извън УНСС.

Участва като представител на УНСС в национални и международни форуми, свързани с реализация на нейната академична компетентност – съучредител е на клуб „Сребърна икономика“ при Съюза на икономистите в България, където активно дискутира проблемите на сребърната икономика.

Ръководила е екип за обучение по проект „Център за съвременния туризъм в малките български планински села“, както и екип за обучение по проект на Световната банка.

3.Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

От дадената Карта за изпълнение на количествените изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ в УНСС се вижда, че тя отговаря на задължителните условия по ЗРАСРБ /чл.29/, а именно придобила е ОНС „доктор“ /2003 г./, заемала е академичната длъжност „доцент“ повече от 2 г. /фактически 17 г./ и има публикуван монографичен труд: Стоянова, М.Фалитът – старият нов демон.Троян: Издателство АПП–Аля, 2011 г.

От същата Карта за изпълнение на количествените изисквания се вижда, че по всички показатели за изпълнението тя е набрала необходимия минимум точки. Нещо повече – общо за всички показатели тя е набрала 1380 точки при минимален праг от 600 точки, т.е. 2,3 пъти повече. По някои показатели това надхвърляне е още по-голямо – цитируемост 4 пъти, ръководство на научноизследователски проекти 3,2 пъти, участие в научноизследователски проекти 15,5 пъти, разработка на лекционни курсове 2,5 пъти.

4.Оценка на учебно–преподавателската работа

Доц. М. Стоянова има висока степен на ангажираност в учебно–преподавателската дейност.През последната учебна година 2015/2016 г. е изпълнила аудиторна учебна заетост пред ОКС „Бакалавър“ от 568 часа, а пред ОКС „Магистър“ от 60 часа. Водила е учебни занятия по 7 дисциплини. Тези дисциплини образуват нейното образователно, а така също и изследователско поле. Те подсказват, че тя се интересува, както от социалните проблеми на общественото развитие, така и от възможностите за тяхното решаване, което има актуално значение в годините на прехода в българското общество.

Има 37 годишен опит в преподаване и обучение на студенти, над 20 годишен опит като обучител и модератор на семинари, кръгли маси и др. форми на активност, била е ръководител на голям брой дипломанти, ръководи магистърска програма „Социология –

Социални изследвания, анализи и проекти“. Била е научен ръководител на 2 успешно защитили докторанти.

Всичко това ми дава основания да оценя високо учебно-преподавателската ѝ дейност. Чрез тази дейност тя успешно се представя като преподавател и обучител на студенти в катедра „Икономическа социология“.

5.Обща характеристика на представените научни трудове/публикации

Доц. М. Стоянова участва в конкурса с 35 разработки, които са публикувани след хабилитационната процедура за доцент през 2005 т. Тези публикации включват 1 монография /315 с./, 3 студии /1 на англ. език /, 12 статии /3 на англ. език/ и 5 учебници и учебни пособия /3 в съавторство/.От статиите 1 е публикувана в специализирано научно списание, индексирано в Thomson Reuters, 6 в други специализирани научни списания и 5 в специализирани научни списания с редколегия. Участвала е в конференции в страната с 11 научни доклади /1 на англ. език в конференция с международно участие/ и в чужбина с 3 научни доклади /1 на англ. език на конференция в Дубай и 2 в Белград – Власотинце в Сърбия/.

Всички публикации са със самостоятелно авторско участие, само в три от учебниците има съавторско участие.

5.1.Основни направления в изследователската дейност

Прочитът на публикациите на доц. М. Стоянова показва, че тя има разностранни изследователски интереси. В това отношение бих очертал 5 изследователски направления, в които работи: несъстоятелността на търговци в индустриалния и селскостопанския сектор, в обществената сфера и в малкия и среден бизнес; конфликтите в условията на преход; поколенията в реалната трудова среда на обществото; социалната политика от функционална и управленска гледна точка; образованието по социология в икономическите университети и развитието на социологията в България.

Това многообразие на изследователски интереси говори за широката мащабност на изследователската работа на доц. М. Стоянова, което се дължи не само на нейната образователна подготовка и придобит изследователски опит, но и на проявеното трудолюбие, упоритост и последователно разгръщане на творческия потенциал.

5.2.Научни и научно-приложни резултати

Като приемам представената от доц. М. Стоянова справка за научните приноси в публикациите за коректна и точна, бих систематизирал основните приноси моменти в нейните изследвания по следния начин:

Научни приноси

–Изградена е социологическа теория за търговската несъстоятелност в България. Това е направено от една страна на основата на задълбочена и последователна понятийна интерпретация на несъстоятелността или фалитът, както в европейски, така и в контекста на българското общество. От друга страна, чрез серия от емпирични изследвания на търговци в процедури на несъстоятелност от индустрията и земеделието, обществения сектор, малкия и средния бизнес, банки, застрахователни дружества и отделни граждани, са разкрити различни нейни пластове в икономическата и социалната действителност през първите две десетилетия след прехода, започнал през 1989 г. Показани са основните черти на институализацията на несъстоятелността чрез проследяване приемствеността на основни правни норми по несъстоятелност и тяхното приложение в съдебните и извън съдебните процедури. Изграден е интерактивен модел на взаимодействията между субектите на търговската несъстоятелност, в който тези взаимодействия са представени като първични /пазарни/ и вторични /непазарни/. Изведени са четири основни функции на търговската несъстоятелност – оздравителна, удовлетворяваща, санкционираща и превантивна. Успешно е защитена тезата, че несъстоятелността трябва да се разглежда не само като демон и стигма, но и като превенция и стимулиране на длъжника към оздравяване и нова стопанска дейност.

–Осъществено е по-нататъшно развитие на социологическата теория за конфликтите чрез тяхното изследване през преходния период в България. Интерпретирано е социологическото разбиране на конфликтите с акцент върху виждането, че конфликтът е преди всичко модел на поведение на участващите страни. В този модел се откроява социалното разпределение на техните роли. На основата на социологическия подход за изучаване на структурата на конфликта са очертани два модела за тази цел – статичен и динамичен. По-нататък са обосновани механизмите за възникване и обяснение на конфликтите, както и механизмите за тяхното управление и разрешаване.

–Постигнато е ново социологическо знание за поколенческите отношения на работното място. Предложена е дефиниция на понятието „поколение на работното място“ като съвкупност от хора в близка възраст, работещи в една институция. В съвременните условия в България са разграничени четири поколения в труда – околвоенно, на прехода от патриархалност към модерност, на растежа и дигитално. На основата на емпирично изследване /case study/ на три фирми са изведени типични характеристики на представителите на четирите поколения и са очертани предизвикателствата пред тях в перспективата на Четвъртата индустриална революция. Обоснована е необходимостта от балансирана социална политика, насочена към намаляване на негативните ефекти от междупоколенческите и вътрешнопоколенческите сблъсъци на работното място.

–Разработени са специфични подходи, методики и инструментариуми за емпирично социологическо изследване на различни феномени в обществото /несъстоятелност, конфликти, поколения в труда и др./. Например за изследване на несъстоятелността изследваните експерти са разпределени в две групи – пряко участващи

в процеса на несъстоятелност: длъжници, кредитори, синдици и съдии по несъстоятелност и косвено участващи: експерти от министерства, агенции, средства за масово осведомяване и др. Предлагат се два вида критерии за избора на конкретни случаи за изследване /държавни търговски дружества в несъстоятелност/: формални – юридически и икономически статус и неформални – личното познанство със синдиците и интереса им да участват в изследването като супер експерти, тъй като достъпа до какъвто и да е архив на търговските дружества е невъзможен без тяхната „добра воля“ и разрешението на съда по несъстоятелност. По този начин се обогатява методическото познание при емпиричните социологически изследвания на специфични обекти в обществената действителност.

Научно-приложни приноси

–При изследването на търговската несъстоятелност през погледа на поколенията в труда на основата на данни от официалната статистика и поредица от авторски емпирични изследвания са направени множество изводи и препоръки, насочени към социалната практика и социалното управление. Основният извод в това отношение е, че желана или не, несъстоятелността съществува и с нея представителите на поколенията в труда, в ролята им на пазарни и непазарни субекти, както и цялото общество, следва да се съобразяват.

–Върху основата на авторски емпирични изследвания на трансформационните процеси в България за периода 1989-2000 г. е направено обосновано обобщение, че в българския преход по-силно се проявява деструктивният характер на конфликтите, отколкото градивният. В това отношение се правят предложения за търсене и прилагане на нови подходи и механизми за управление на явните конфликти и овладяване на неявните. Подчертава се необходимостта от постигане на обществен консенсус за конфликтите като социална норма и регулатор на социалните отношения.

–Очертани са икономическите и социалните парадокси в съществуването и развитието на трудовопроизводителните кооперации за инвалиди, като например този, че имат 60 г. история, но за повече от 20 г. са напълно забравени от държавата и обществото, както и много други преобърнати реалности в техния живот. За преодоляването им са предложени възможни решения и конкретни препоръки към съответните органи на различно равнище на управление.

–При изследване на професионалната реализация на специалистите с висше образование се извежда заключението, че висшето образование е конкурентно предимство и с това може да се обясни подчертания пазарен интерес при избора на професия и специалност. На тази основа се очертават редица проблеми, свързани с професионалната реализация на завършилите висше образование у нас и се правят предложения за тяхното преодоляване.

–С подготовката на методическо ръководство за разработване на дипломни работи е предложен подходящ инструмент за подпомагане на студентите да уеднаквят начините за разработване на дипломни работи и изготвяне на единни критерии за оценяването им от рецензентите и от държавните изпитни комисии.

Накрая на изложението на основните научни и научно-приложни приноси в публикациите на доц. М. Стоянова искам да подчертая и обстоятелството, че много от тях са включени в авторски учебни програми и учебни пособия и се прилагат пряко и непряко в нейната преподавателска работа при обучението на студенти и докторанти.

5.3. Оценка на монографията „Фалитът – старият нов демон“

Монографията е задълбочено и многопластово изследване на едно старо, познато в далечните времена преди 1944 г. явление – обявяването на свръхзадлъжняли търговци в несъстоятелност и заличаването им от Търговския регистър и от пазара. Това явление се появява отново в България 45 г. по-късно и става всекидневна „практика“ в съвременната икономическа и социална действителност. Нейното установяване и обяснение е повече от необходимо. С последователност и творческо въображение доц. М. Стоянова развива от една страна социологическото познание за търговската несъстоятелност, а от друга на основата на емпирични изследвания на конкретни обекти анализира и обяснява причините за обявяване в несъстоятелност, подчертавайки една важна цел в това отношение – чрез нея бързо да се раздържави собствеността в България, независимо от икономическите и социалните последици за страната. Моята оценка е, че монографията е образец на творческо изследване със значими за теорията и практиката приноси.

6. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите на доц. М. Стоянова имат значимост в две направления. Едното е създаване на ново и по-натъшно развиване на теоретичното знание за явления и процеси в областта на търговската несъстоятелност, конфликтите на прехода, поколенческите отношения на работното място, социалното предприемачество и неговата политика и др. Другото е обогатяване на практиката и социалното управление с препоръки и политики за преодоляване на негативните последици от тези явления в икономиката и социалната сфера на обществото. Доц. М. Стоянова е разпознаваем изследовател и преподавател, както в страната, така и в чужбина, което може да се види от забелязаните 40 цитирания в български и чуждестранни публикации.

7. Критични бележки и препоръки

Доц. М. Стоянова е ерудиран учен с дългогодишна изследователска работа, както и с богат образователно-педагогически опит. Има дълбоко аналитично проникновение, умение за обобщение на емпирични резултати и добър стил на изложение, което улеснява

прочита и усвояването на нейните научни разработки. Поради това към представените трудове нямам значими критични бележки.

Бих обаче ѝ направил една препоръка. Независимо, че е подготвила двама докторанти, искам да я насърча да продължи в тази насока да привлича млади хора, които да поемат пътя на науката, научните изследвания и преподавателската работа.

8. Заключение

Оценката ми за научните трудове и преподавателската дейност на доц. Мария Георгиева Стоянова, участник в конкурса за академичната длъжност „професор“ по научна област 3.1. Социология, антропология и науки за културата, научна специалност „Социология“ за нуждите на катедра „Икономическа социология“ при УНСС, е **„положителна“**.

Предлагам на научното жури доц. Мария Георгиева Стоянова да бъде избрана и да заеме академичната длъжност „професор“

27.11.2017 г.

Рецензент:

гр. София

Чл.-кор. проф. дсн Атанас Атанасов